

Oponentský posudek bakalářské eseje

Klára Pokorná „Příspěvek k estetické teorii Mukařovského“

FHS UK, Praha 2024

Vedoucí práce: Mgr. Felix Borecký, Ph.D.

1) *Problém vlastního vymezení tématu a smyslu práce*

Autorka ve své bakalářské práci plánuje prověřit možnost definice umění, především s ohledem na Mukařovského pojetí umělecké funkce, normy a hodnoty. Předpokládá, že z práce vyplynou ontologické hranice umění, a to především pro moderní umění, v němž pak ve své hypotéze naznačuje jako důležitou okolnost vznik estetické funkce u materiálů a předmětů, které ji původně nenesly. To jsem v práci samotné nakonec ke svému zklamání našel jen jako obecnou Mukařovského formulaci.

2) *Otázka metodičnosti přístupu*

Otázka ontologického vymezení umění má bezpochyby stále svou relevanci, ať už v prakticky orientovaných a často nepoučených debatách zájemců o umění, nebo v důsledných filozofických analýzách. Oba tyto póly mají jedno společné – nedefinitivnost takového určení. K Mukařovskému se autorka obrací jednak pro jeho rané pochopení trvale dynamické situace v tvorbě a společenské percepci uměleckých děl, jednak pro jeho chápání výrazně společenského zakotvení umění.

Autorka nás postupně seznamuje se strukturalistickým pojetím uměleckých děl, která nejsou pouhým úhrnem svých složek, ale hierarchicky strukturovaným a autonomním celkem. Představuje pro umění limitní přítomnost estetické funkce a estetického postoje, která Mukařovského (a strukturalismus) přivedla k pojetí díla jako znaku. V Mukařovského triádě *funkce – norma – hodnota* pak autorka akcentuje u normy téma nelibosti a u hodnoty téma kýče. Na závěr se pak na základě zpracovaných stanovisek snaží dojít ke shrnutí nutných a dostatečných podmínek vymezení umění.

Interpretace Mukařovského teorií je vedena adekvátním způsobem; autorka se připojuje k vyzdvižení mimořádnosti moderny pro osvobození výrazu autora, jeho individuality, nicméně se ztotožňuje i se stálou rolí společnosti v nastolení funkčního znakového průniku uměleckým dílem, daného přítomností řetězu konvencí a tradic.

Autorka také trvá na podmínce „smyslové přístupnosti“ uměleckého díla, což nám při definici specifičnosti umění příliš nepomáhá, navíc konceptuální umění v původním smyslu slova rozšířilo nositele uměleckého znaku „nad“ smyslově vnímatelnou entitu požadavkem na sdílení slovně vyvolané ideje (s. 34 – k Chalupeckému).

K závěru práce je nutné poznamenat, že ve snaze vymezit umění autorka příliš nepokročila. „Lidský rozměr“ nás ke specifičnosti estetické funkce těžko přivede, troufám si tvrdit, že takový má většina lidských projevů. Tradičně se také požadavku Mukařovského na „estetické působení a fungování umění ve světě“ (s. 35) a vyjádření, že dílo musí fungovat esteticky a musíme se k němu i esteticky stavět (s. 39) vyčítá tautologičnost. Také „kýč“ jako rezonance předem stravitelného může být použit k umělecké „meta“-výpovědi, zkrátka v práci se nabízel řada míst pro rozvinutí další polemiky. Snad nejcennější je autorčino osvětlení a ztotožnění se s proměnlivostí hranic umění.

3) *Hodnota pramenů a poznámkového aparátu*

Rozsah použité literatury je pro bakalářskou práci přiměřený. Jednak jde o potřebné tituly samotného Mukařovského, dále o interpretace a výklad Ondřeje Sládka (tedy by se nabízely i další zdroje, např. kniha Emila Volka: Znak – funkce – hodnota) a související teorie Mukařovským částečně inspirované (Chvatíkova Strukturální estetika). Saussure je zařazen jako Mukařovského inspirátor, pro určitou komparaci volila autorka Gadamerovu Aktualitu krásného a pro téma kýče knihu Skeptici a těšitelé Umberta Eca (možná by tu mohla zaznít i teorie Tomáše Kulky z knihy Umění a kýč). Howard Becker se objevuje na jednom místě spíš v úloze ornamentu.

4) *Jazyková stránka práce*

Většinou prokazuje autorka dobrou jazykovou kompetenci, občas zazní disonance v použití nepatřičného výrazu (např. „[společnost] je velice rozsáhlé a diverzní pole...“ Společnost ovšem není podvratná, ale diverzifikovaná, s. 28). Také bohužel často zaznívá nadprodukce konstrukcí s trpným rodem proti formulacím se zvratným zájmenem a adekvátním slovesem (např. „dílu bude rozuměno“ proti „dílu se porozumí“).

5) *Věcné připomínky*

Autorka zvolila výhradně tištěné zdroje, zápis bibliografie je v zásadě dostatečný (časopisecký titul by si zasloužil přesnější údaje – číslo, strany). Náležitě rozlišuje mezi přímými citacemi a parafrázemi, pro uvádění odkazů na literaturu při citování zdrojů použila pečlivě zpracované průběžně číslované poznámky pod čarou.

V úvodu práce formuluje stěží akceptovatelný názor, že „výtvarné umění“ neobsahuje architekturu (s. 6). Také používání termínu „moderní umění“ se v jejím užití občas rozšiřuje nepatřičně i na umění současné (tj. většinou umění od 2. poloviny 20. století).

6) *Závěrečné hodnocení*

Text svým rozsahem více méně naplňuje požadavky na bakalářskou práci, zpracovává metodicky správně odpovídající materiál. Obsahově sice tematiku příliš nerozvíjí, ale udržuje konzistenci a vyváženou strukturovanost. Jazykově a formálně je práce velmi dobrá.

Bakalářská práce splňuje požadavky kladené na zpracování kvalifikační práce ve svém stupni, doporučuji ji k obhajobě, moje hodnocení je „velmi dobře“, tedy „2“, nicméně na váze může přidat způsob vedení obhajoby.